

ACADEMIA ROMÂNĂ

PRIVILEGIILE ȘANGĂILOR

DELA

TÂRGU-OCNA

DE

N. IORGA

MEMBRU AL ACADEMIEI ROMÂNE.

EXTRAS DIN:
ANALELE ACADEMIEI ROMÂNE
Seria II. — Tom. XXXVII.
MEMORIILE SECȚIUNII ISTORICE

BUCUREȘTI

LIBRĂRIILE SOCEC & Comp, și C. SFETEA

LEIPZIG

VIENA

OTTO HARRASSOWITZ.

GEROLD & COMP.

1915.

9.

Prețul 20 bani.

Analele Societății Academice Române. — Seria I :

Tom. I—XI. — Sesiunile anilor 1867—1878.

Analele Academiei Române. — Seria II :

L. B.

Tom. I—X. — Desbaterile și memoriile Academiei în 1879—1888.

Indice alfabetic al volumelor din *Anale* pentru 1878—1888 2.—

Tom. XI—XX. — Desbaterile și memoriile Academiei în 1888—1898.

Indice alfabetic al volumelor din *Anale* pentru 1888—1898 2.—

Tom. XXI—XXX. — Desbaterile și Memoriile Academiei în 1898—1908.

Indice alfabetic al volumelor din *Anale* pentru 1898—1908 2.—

Tom. XXXI. — Desbaterile Academiei în 1908—9 5.—

• XXXI. — *Memoriile Secțiunii Istorice* 10.—

• XXXII. — Desbaterile Academiei în 1909—1910 5.—

• XXXII. — *Memoriile Secțiunii Istorice* 14.—

Știri despre veacul al XVIII-lea în țările noastre după corespondențe diplomatice străine. I, 1700—1750, de *N. Iorga* —,50

Arhiva senatorilor din Chișinău și ocupația rusească dela 1806—1812.

III. Amănunte asupra Moldovei dela 1808 la 1812, de *Radu Rosetti* 1,60

— IV. Amănunte asupra Țării-Românești dela 1808 la 1812, de *Radu Rosetti* 2.—

Despre elementele cronologice în documentele românești, de *N. Docan* 1,20

Partidele politice în Revoluția din 1848 în Principatele Române, de *A. D. Xenopol* —,50

Studii privitoare la numismatica Țării-Românești. I. Bibliografie și documente, de *N. Docan* —,60

Știri despre veacul al XVIII-lea în țările noastre după corespondențe diplomatice străine. II, 1750—1812, de *N. Iorga* —,80

Conflictul dintre guvernul Moldovei și mănăstirea Neamțului. I. Înainte de 1 Iunie 1858, de *Radu Rosetti* 1,60

Marele spătar Ilie Țifescu și omorirea lui Miron și Velisco Costin, de *I. Tanoviceanu* —,50

Luptele dela Ogretin și Teişani din zilele de 13 și 14 Septembrie 1602 (7111), de *General P. V. Năsturel* —,50

Conflictul dintre guvernul Moldovei și mănăstirea Neamțului. II. După 1 Iunie 1859, de *Radu Rosetti* 1,50

Din amintirea unui boier Moldovean din jumătatea întâi a veacului XIX, Dimitrie Ghițescu, 1814—1878, de *A. D. Xenopol* —,70

«Doamna lui Ieremia Vodă», de *N. Iorga* 1.—

Sociologia și socialismul, de *A. D. Xenopol* —,20

Despre metoda în științe și în istorie, de *A. D. Xenopol* —,20

Țara Severinului sau Oltenia, de *Dr. At. M. Marienescu* —,50

• XXXIII. — Desbaterile Academiei în 1910—1911 4.—

• XXXIII. — *Memoriile Secțiunii Istorice* 12.—

Francisc Rákóczy al II-lea, înviatorul conștiinței naționale ungurești și Românii, de *N. Iorga* —,40

Un călător italian în Turcia și Moldova în timpul războiului cu Polonia, de *N. Iorga* —,30

Doă documente privitoare la revolta boierilor din țara Făgărașului în favoarea lui Mihnea Vodă numit cel Rău, 1508—1510, de *Ioan Pușcariu* —,20

Carol al XII-lea, Petru cel Mare și țările noastre, de *N. Iorga* 1.—

Câteva note despre cronicile și tradiția noastră istorică, de *N. Iorga* —,20

Alte lămuriri despre veacul al XVIII-lea după izvoare apusene. Luarea Basarabiei și Moruzeștii, de *N. Iorga* —,40

Răscola Seimenilor în potruva lui Mateiu Basarab, de *N. Iorga* —,30

Cevă despre ocupațiunea austriacă în anii 1789—1791, de *N. Iorga* 1.—

Insemnătatea Divanurilor ad-hoc din Iași și București în istoria renașterii României, de *D. A. Sturdza*

— I. Tratatul de Paris din 30 Martie 1856 —,40

— II. Anul 1856 1,20

— III. Anul 1857 1,60

— IV. Lucrările Divanurilor ad-hoc din Iași și București 1,60

— V. Anul 1858. Căimăcămia din Moldova a domnilor Ștefan Catargiu, Vasile Sturdza, Anastasie Panu 1.—

Partea Românilor din Ardeal și Ungaria în cultura românească (influențe și conflicte), de *N. Iorga* —,20

Munții Tamaș și Tămășel, de *Ioan Pușcariu* —,20

Dinastia lui Radu Negru Vodă în Ungro-Vlahia (Valahia Mare) și Dinastia Basarabilor în Oltenia (Valahia Mică) și în Valahia Mare, de *Dr. Atanasie M. Marienescu* 1.—

PRIVILEGIILE ȘANGĂILOR DELA TÂRGU-OCNA

DE

N. IORGA

Membru al Academiei Române.

Ședința dela 12 Decembrie 1914.

Acum mai bine de 20 de ani, d-l Gh. Ghibănescu tipăria în ziarul bucureștean «Lupta» o serie de articole despre breasla șangăilor dela Târgu-Ocna. Actele pe cari se sprijină studiul d-sale erau luate dintr'o «condică a rufeturilor» redactată de un bun caligraf la 1851.

Astăzi d-l Gh. Sion a izbutit să găsească o mare parte a originalelor, începând cu acela care în condică poartă no. 9. Deoarece studiul d-lui Ghibănescu nu se poate întrebuiți decât cu foarte mare greutate, deoarece textele trebuie redată cu precizie în-tocmai așa cum le prezintă originalele, deoarece în sfârșit puncte de vedere nouă se descopăr firește astăzi, socot de folos această notiță.

I.

Pe pământul românesc salinele au fost exploatate și înainte, cu mult înainte de Romani, cu procedeul primitiv, care se poate observa la «Ocna Baciului» din Slănicul Prahovei, de a se săpa gropi cari se tot largesc în jos în măsura lucrului. Romanii au dat exploatărilor de sare o mai mare întindere și o perfecțiune tehnică necunoscută până atunci în aceste locuri.

Din cuvântul latin *salinae* toate națiile romanice au derivate, și în numele de localități (*Salinas* în spaniolește, *Salins*, *Château-Salins* în Franța). La noi vechiul cuvânt de «sărină» — avem însă *Lacul-Sărat*, *Sărata*, odată târg la *Prut*, *Sărățel*, *Sărățica*, *Sărățeni* — a

fost înlocuit prin *Slănic* sau *Slatină*, care, iarăş, se găseşte în nume de localităţi, şi faptul că în Moldova ca şi în Ţara-Românească sub munte sunt «slănicuri», şi în Buzău, în Muscel, în Mehedinţi sunt «Slătanicuri», pe când Maramurăşul cunoaşte ca şi Oltenia dunăreană «Slatina» — o Slatină însă şi în munţii Câmpulungului (1), alta în munţii Sucevei, de unde numele mănăstirii lui Lăpuşneanu; sunt şi, mai pretutindeni, Slătioare —, îşi are însemnătatea sa, arătând poate caracterul îndoit al populaţiei slave, Şchei şi Sârbi, cu care am avut a face în cursul timpurilor. Că numele sunt slavone, aceasta n'ar dovedi o persistenţă slavă, «sarmatică», din timpuri anterioare Romanilor, în aceste locuri, ci poate însuşirea salinelor de o putere politică slavă, sub haganul Avarilor ori sub Voevozi proprii.

Indată după aşezarea lor, Ungurii au căutat pretutindeni salinele, ca unii cari întrebuiţau cursul Murăşului pentru a trece această marfă spre Apus. De aceea au ocupat, chiar cu mult dincolo de marginile provinciei lor propriu zise părţile din munte ori de sub munte cari dădeau acest mineral. Tendinţei acesteia i se datoreşte crearea unei posesiuni pe malul Slănicului şi până la Bistriţa şi la Siretiu, în viitoarea Moldovă (cu localităţile, purtând nume ungurese: Bacău-Bakó, Agiud-Egyedhalma (2), Sascut-Szászkut), pe malul Slănicului muntean până la Teleajen şi Buzău (judeţul Secuienilor) şi lângă Lotru şi Olt (ţara Lotrului). Locul de extracţiune îl numiră cu un cuvânt care aparţine vechiului fond al limbii slavo-maghiare *ocnă-akna*: de aici «Ocna cu apă», Vizakna, în Ardeal, Ocna Moldovei şi Ocna olteană. «Ocna», de altfel, *înseamnă orice fel de mină*, corespunzând astfel slavului «rodna» ori celui alt cuvânt unguresc, *baie* (bánya): astfel în Mehedinţi lângă Baia-de-aramă este încă satul Ocne (3).

II.

Venim la Ocna Bacăului, vecină cu Slănicul aceluiaş judeţ, — în veacul al XV-lea eră şi aici o Slatină, un pârău cu acest nume (4), — ce nu se află pomenit decât la începutul veacului al XVI-lea. La

(1) I. Bogdan, *Documentele lui Ştefan cel Mare*, I, p. 205.

(2) Hurmuzaki, XV, p. 19, no. xxvi.

(3) O Ocniţă în Dâmboviţa. «Ocniţă» înseamnă în Moldova fîridă: «ocniţa» sobei.

(4) I. Bogdan, *Documentele lui Ştefan cel Mare*, II, pp. 6—7.

17 Noemvrie 1502, Ștefan cel Mare, către sfârșitul Domniei sale, acordă ctitoriei sale dela Putna între altele dreptul de a ridica pe an 150 de «drobi de sare» dela «ocna noastră dela Totruș» (1) (wr hawah winni wr Totrșwa) (2). Deci la această dată nu eră un târg, ocna se numia după râul vecin, iar sarea toată câtă se scotea de acolo eră a Domniei; salina se ținea de veniturile domnești, de Cămară. Încă de atunci fără îndoială *cămărași* supravegheiau lucrul, singurii cămărași afară de cei dela Curte (Mare Cămarăș, cu dregătorii subordonați lui, cămăraș de izvoade, cămăraș de lumini). Eră pe acest pământ moldovenesc, după datina moștenită dela regii Ungariei, cari și ei împrumutaseră norma germană, un *Salzkammergut*, ca acela dela Salzburg, dar fără ca aici să se fi ridicat vreodată «burgul», cetatea.

Vechea populație ungurească va fi fost foarte redusă. Veacul al XVII-lea nu mai arată decât prin unele orașe, ca la Trotuș, urme dintr'însa. Satele vecine poartă nume duble, românești și ungurești, și cele originale sunt ale Românilor, cari le-au numit după sistemul de colonizare prin «moși» a «moșiilor» cari le poartă numele: Stănești (Sztánfalva), Mănești (Mánfalva, pentru Bandini), Gogești (dela Goga; Godzafalva), Bălana (ung. Völesök, «moașa»), Slobozia (Ujfalú), Lucăcești (Lukácsfalva), Satul-de-jos (Alfalú), Fântânele (Hidegkút; cf. Sascut); doar Trebeș (Terebes) și Salcuța (Szaloncza) dacă n'au forme corespunzătoare românești cu un mai mare caracter de vechime. Pretutindeni se constată pe la 1640 datinele românești: momâi la drum contra bolilor, paparude, etc. (3). La Trotuș chiar erau abiă unsprezece familii de catolici.

Pe acest timp un târg al Ocnei nu există. Ca pe vremea lui Ștefan cel Mare, eră numai salina «spre Apus de târgul Trotușului, pe povârnișul muntelui». Lucrătorii alcătuiau un sat aparte, cu 300 de case, pe lângă alte două, mai depărtate, cari se adăugiseră la munca lor. Domnul își avea cămărașii, dar ei nu conduceau măcar exploatarea. Cu lucrătorii, *șalgăii* (sálgó) — numele inițial, de unde, de sigur, pentru toată populația străină: *ceangăi* — se încheiase o învoială, o «ruptă»: fiecare casă eră datoare să dea pe săptămână «patruzeci de pietre mari de sare», de «drobi», rămâind să-i

(1) Totruș, Tatros, pare să însemne «râul tătăresc», dela Țătari, cărora le aparține Moldova.

(2) Bogdan, I. c., II, p. 210.

(3) Urechiiă, *Codex Bandinus*, in aceste *Anale*, XVI.

«taie» cum poate: prin șeful familiei ori printr'un om cu plată, un simbriaș; lipsa dintr'o săptămână trecea în sama săptămânii următoare. Erau scutiți de orice dare și, ca plată, li se dedea un ban de argint sau doi «solizi poloni», polturaci. La sfârșitul anului — al celui financiar, deci 1-iu Septemvrie —, când se schimbă cămărașul, se dă fiecăruia din lucrători, «după numărul casnicilor», un car, două, trei de sare. Fărâmurile din fiecare zi le luau șalgăii în «coșulețe».

Salina eră imensă, de o sută de stânjeni. «Un oraș s'ar putea clădi innăuntru.» Grămezile de sare fac afară ca niște ziduri, pe lângă cari oameni și cară apar ca furnicile. Se duc «drobii» în Rusia, Podolia, Ucraina, la Turci și la Tătari (1).

Comparația o putem face cu Ocnele-Mari muntene descrise de arhidiaconul Pavel de Alep, pe acelaș timp (2). De aici se iea sare pentru toată Turcia europeană; «toată sarea consumată în Rumelia și Constantinopol e adusă din aceste părți». Aici, cei mai mulți lucrători sunt osândiți (și pentru pricini politice). Din adânc se scoteau bolovanii prin mașini mișcate de cai. Satul există pe la 1650, cu bisericile lui. De vreun Cămăraș nu se vorbește nimic, cu toate că și aici proprietatea trebuie să fi fost a Domniei.

Cunoaștem un număr de cămărași ai Ocnei moldovenesti — nu încă «târg», ci numai «Ocna» —, în cea mai mare parte Greci. Pe timpul lui Bandini eră Ienachi (3). Apoi întâlnim pe Gheorghe cu Iani (4). La 1656 însă, sub Gheorghe Ștefan, în locul Grecilor lui Vasile Lupu, apar Românii Dumitrașco Boul, rudă a Doamnei Safta, și Miron (poate Ciogolea); diacul lor întrebuintează, ca localnic din aceste părți, expresii ungurești ca «șocodolom» (nuntă) (5).

În a doua jumătate a veacului al XVII-lea însă, târgul se formează. «Stan de Ocnă» din c. 1650 trebuie să fi fost judele, care se zice aici, ca în Ardeal, «birău» (6). La 1692, pe lângă Cămăraș, un Grec, Sculi, pe lângă fostul Cămăraș Toderășco, găsim pe *grămatic*, Nica, pe *birăul* Vasile Blândeia, pe negustorul Zota, pe doi zugravi: Dima și Gheorghe, dintre cari acesta din urmă se zice

(1) Bandini, *l. c.*, pp. 210—2.

(2) *Călătoriile Patriarhului Macarie*, trad. Emilia Cioran, pp. 168—70. «Ocna-Mare» sub Mihailu Viteazul; *Studii și doc.*, XVI, p. 32.

(3) *Brașovul și Românii*, pp. 56—7, no. 1.

(4) *Ibid.*, pp. 94—5, no. 3.

(5) *Ibid.*, pp. 30—1, no. 2.

(6) *Ibid.*, pp. 79—80, no. 1.

«ἱστοριογράφος», *istoriograf*, nu numai «ζώγραφος» ca tovarășul. Ei lucrau, de sigur, la mănăstirea cea nouă de aici, care avea în frunte pe Grecul Cozma, pe când Români ca popa Ioan Sorca și Ioan Buhociu, scriitorul zapisului, slujiau la biserica cea veche, cu mormântul unui boier Gavril, din Septemvrie 1653 (1). Pecetea lui Blânda e refacerea, cu legendă neinteligibilă, de vreun Țigan, a celei vechi: figura e a unui om în alt port decât cel românesc, cu pantaloni largi, scurteică și beretă ungurească; în fiecare mână (!) țin câte un ciocan (2).

Prada polonă nu strică mult acestei repezi înaintări (3).

Se pare că legături deosebite existau între Ocna și Dediul Spătarul, socrul lui Mihaiu Vodă Racoviță: cu cheltueala lui și a nevastei, Ruxanda, se făcù, după 1716, biserica domnească, de lemn, prin îngrijirea nepotului lor, care eră a treia oară Cămăraș al Ocnei (4).

Ctitorul mănăstirii eră marele negustor Ursachi, care-și trăgea neamul poate de aici: egumenul Cozma fu acela care-l spovedui la moarte (5). El o înzestrăse cu moșia Vlădicica (6). Apoi se adăugi

(1) Iorga, *Inscripții*, I, p. 29, no. 64.

(2) *Studii și doc.*, XI, pp. 280—1, no. 38.

(3) *Ibid.*, p. 166.

(4) *Inscripții*, I, pp. 289, no. 63.

(5) *Ibid.*, p. 54, no. 37.

(6) *Ibid.*, p. 63, no. 74.

Pentru istoria mănăstirii e interesant actul din 2 Iunie 1836, prin care Alexandru Vodă Moruzi hotărăște în procesul dintre «Cuvioșia Sa Arhimandritulă Iacovă, egumenulă mănăstirii Berzunțului», cu «epitropu mănăstirii Precista de la Târgu Ocnii». A văzut «ispisoculă ce-lă are mănăstiria Berzunțului, de la Domnulă Bogdană Vvdă (din 23 Aprilie 7078, întărit de Radu Vodă, la 5 Maiu 7132) pe moșia ce este înpregiurulă mănăstirii, dându-i sămne firești și nestrămutati, Valia Albă dispre loculă cu pricină». Trece mănăstirea Precista «și schitulă Măgura» peste hotar, «de aū pusū stăpăniro pe aceli poeni». Neavând documente, pierde procesul până la găsierea de acte.

Urmează anaforaua boierilor.

Precista aduceă adeverință «de la doī călugări, anumi Pinofreii (*sic*) și Tofană», iar Măgura «de la o călugăriță Aftanasiia». Cercetase anul trecut Spătarul Iordachi Ramadan. La apel Precista e reprezentată prin Meletie arhimandritul și Măgura prin Pitarul Ioan. Bogdan Vodă dădeă Țigani și locul acesta, cu hotare: Măgura cea Mare, Piciorul, Părăul Calului, Capul Săcăturilor. «Părău Alba dină obârșie lui și pără ci dă înă apa Tazlăului-Marc, totă Alba să numește.»

Se arată dovezile Precistei (v. p. 250). Pe lângă ele, cartea Divanului din 25 Martie 1772, dând voie a se așeză oameni fără bir la Slobozia Zăbe (Bacău), pustiită «dină vremea începerii oștilorū». Nu se admite: «la care cândū giudecata s'arū uita la nepotriviria și nesăvârșiria lorū, li-arū răsufila ca pe niște hărtii netrebnice».

la ctitorie Ioan Buhuș, cunoscutul boier dela sfârșitul veacului al XVII-lea.

Din acest timp aflăm, într'o judecată din 1806, rezumatul câtorvâ acte privitoare la *satul Ounei* și la mănăstirea Precistei (Buna Vestire): în cel dintâiu aflăm, pe lângă câțiva din cei dela 1692, pe birăul Nistor; din neamul lui Ioan Buhociu e protopopul Nicolae, de mai târziu, și fiica acestuia, călugărița Atanasia.

«Întâi un zăpisă dină anii 7208, Iuni 9, de la Ipinofreiă (*sic*) călugărul de Valia-Albă, prină care afierosăști la mănăstiria dină *satulă Ocnă*, unde este hramulă Buna Vestire Precistei, a sa driaptă ocină și moșii, poenile dină Valia-Albă, Poenile Oprii, care poenă li-auă făcută elă dină păduria întriagă, întărindu și cu blăstămă oră asupra cui s'ară ispită a strica daniia sa. La care scrisoră, cândă s'auă făcută, zice că s'auă întâmplată Echimă egumenulă de Berzunțu, i *preotu Ioană Buhocă, preotu Ioană Sărcă dină Ocnă, Nistoră birău*, Barbulă Todosie, Tofană i Tofilă, călugări dină Berzunțu.

2-le. Ală doilia, altă zăpisă, fără veletă și lună, totă de la acelu Pinofreiă călugărulă, cu care iarășă afierosăști sf. mănăstiri dină Ocnă, ce este făcută de dum. Ioană Buhușă ce auă fostă Mare Paharnică, unde să prăznuești hramulă Blagoveștenii Precistei, numitele poenă a Oprei dină Valia Albă; totă pe acei marturi îi pomenești că auă fostă de față la faciria scrisorii, dară nici afierositoriulă, nici alți marturi nu sântă iscăliți, fără numai *ună preotulă Ioană Buhocă*.

3-le. Ală triilia, altă zăpisă, dină anii 7208, Avgustă 13, scrisă înă dosulă zăpisulă de susă arătată, de la ună Theofană călugărulă dină Berzunțu, cu care afierosăști totă numitiă mănăstiri dină Ocnă una poiană dină Valia-Albă, lângă poenile Oprii; și că la faciria scrisorii s'ară fi prilejită Dosofteiă egumenulă de Berzunți și Ioachimă ieromonahă și Todosie călugărulă de Berzunțu.

4-le. Ală patrule. O carte domniască dină anii 7211, Maiă 1, cu trei ană înă urma zăpisăloră de susă arătat, de la Domnulă Costantină Duca Vvodă, dată călugăriloră de la mănăstiria dums. Logf. Ioană Buhușă de la Ocnă,

Pentru posesiunea Măgurăi, se arată și un act din 1794 de la «ieromonahulă Filimonă, naălnică schitulă Măgură», cu întăritură «de Cămărașulă de Ocnă, răposatulă Medelniceră Mihalachi Rafilă și de la alți marturi». „*Loculă de pe Slănică fiindă moșii domniască pentru hrana savgăiloră Ocnă, pe care nimine dintr'acei ce să hrănescă nu sântă volnici de a-lă dăruă pe la mănăstiri saă a-lă vinde.*»

Se decide ca zăpisul Atanasiei «să să ei de la schită și să să rupă, ca o scrisoaria pincuitoare celoră cu moșile de supărare și schitulă de zădarnicele cheltueli și umblări prină giudecăi pentru lucră străină».

să fie tari și puternici a ține și a opri a lorū driaptă ocină și moșii Poenile Oprii, di pe Valia-Albă, care le sântū lorū danie de la Pinofreii și Tofanū, pe zapisū ce aū, să aibă a le stăpāni ei; iarū, avāndū cineva a răspunde ceva, să vie față la Divanū, să-și aducă și dresile ce vorū fi avāndū.

[5-le.] O scrisoare de dānii cātră schit[ulū Măgura], di la aniū—(sic), de la o Athanasiia cālugărița, fata preotului Neculai Buhočū, protopopu Ocnii, prinū care afierosăști numitulū schitū o poiană de fānū, cu locū de odai și cu păduri, și altă poeniță, mai mică, peste părāū, părā unde merge cātră gura Brăteștilorū, unde să chiamă la Rupturī, la Poiana Popii, pe Albulū, și alte moșii care aū fostū partia ei, Poiana Popii pe Slānicū, întārindu și cu blāstāmū asupra acelorū ce s'orū rădica să-i strici danie ce aū făcutū ia cātră schitū.»

Avem între copiile de acte pe cari le cuprinde condica lui Constantin Mavrocordat privilegiul acordat, la 1-iu Iunie 1741, la «șangăi ce tae sare la ocnă, carcī de'nceput, dela strămoșii lor, și pān'acmū, leafa lor au fost orānduită și așāzată a li să da câte un ban de o sare, pe sārile ce sānt obēcinuiți să dea la cāutari»: se adaoge acest venit «cu doao părți mai mult», ridicāndu-l la trei bani (1). Deci se întreia «leafa» săptămānală dela 1650.

Dar Fanarioții, cari schimbaseră rosturile fiscale ale țerii, supuseră pe «șangăi» la plata birului în șferturi deosebite, și tot odată ei cereau dela dānșii și «goștină de oi», câte 6 bani de oaie. Aceasta se vede din următoarea carte, dela 1743, a lui Ioan Mavrocordat, fratele lui Constantin:

Io Ioanū Nicolae Voevodū bojiū milostiiū gospodarū zemli moldavskoī.

Dat-amū și amū întāritū Domnia Mea tuturorū șangāilorū de ocnă și altorū rufeturī a Ocnii, după testamentū ē-aū avutū de la prea-iubitū fratele nostru Domnia Sa Costandinū-Vodă, de așāzare de odihna lorū și pentru ca să fie ei necālcați și nesupārați de slujbașii Ținutului, cerāndū ei milă și dreptate de la Domnia Mea, socotit-amū și Domnia Mea că după slujba lorū care nu-și asamānă cu altele să cade a avea milă, și, după testamentulū ē-aū avutū, aseamene amū făcutū Domnia Mea milă cu dānșii, și i-amū ertatū de toate dārile și angariile, oricāte vorū fi pā altă țarā, nicī peceți, nicī altu nimicū să nu dea, numai ēvertulū lorū pe așāzare, cumū s'orū toemi cu cāmārașii. Și, de vreamē că vācāritulū și cunița s'aū rădicatū după toată țara, lorū încă li s'aū rădicatū, să n'aibă aēa supārare. Așijderea și deseatina de stupi să scutească pānā la doao sute de stupi cu mascurī, și goștina de oi să dea pā obiceiulū lorū câte 6 bani de oae. Așijderea să aibă pace de cāmānā, de

(1) *Studii și doc.*, VI, p. 446, no. 1689.

bezmănă și de braniște, niț cu aceste să nu fie supărați, de vreme că Ocna iaste osăbită, și să aibă pace de cai de olac și de podvozi și de toate angariile, cu nimic altă să nu fie supărați; numai și ei cu mila ă-amă făcută cu dănișii să fie silitori, puindă și mai multă nevoință la slujba loră, ca să arate fieștecarele slujba sa fără nițo păgubire venitului Ocnii. Ačasta facemă știre. Înșă peceți să ia, iară de bani să nu fie supărați.

✠ *Ис, вѣро* 7252, Noem. 20.

Io Ioană Voevoda.

Proct. Logft.

(pecete octogonală cu chinovar.)

Intărind un act din cea dintâi Domnie, Grigore Ghica dă apoi, la 29 Iulie 1747, acest privilegiu:

Io Grigorie Ghica Voevodă, bojieii milostiiu gospodară zemli moldavscoi, facemă știre cu acestă testamentă ală nostru tuturoră cui să cade a ști pentru șaugăi Ocnii și alte rufeturi a Ocnii, carei, viindă înnaite Domnii Meale, mi-au arătată testamentulă nostru de așăzare loră dină Domniia întâiă, scriindă precumă slujba loră este nelipsită și mai grea decâtă alte slujbe, și, de vreme că slujba loră nu-și asamănă cu altele, așia amă fostu socotită că să cade a-î folosi cu mila noastră, și s-au iertată de biră și de alte angherii, și să scutiască și bucatele loră. Pentru care iată dară că, după cumă înă Domnia întâiă au avută milă, asemenea și acmă iarășu asemenea m'amă milostivită asupra loră și i-amă iertată de toate dările și angheriile, oricâte voră fi pe altă țară, nemăruî nemică să nu dă, numai ăfertulă loră să dă pe așăzare, cumă *s'oră tocmă cu cămărașii. Așijdere și la vreme văcăritului, cândă s'ară tămplă să fie, să aibă a scuti șease sute vite și o sută cai de văcărită și două sute stupi cu mascuri de deseatină*, pe aceste bucate niciună bană să nu dă. Și goștina de oi să plătiască pe obiceiulă loră, câte șese bani de oae. Așijdere să aibă pace de camănă, de bezmănă și de braniște (1). Și amă scrisă eu, Tanasie Petrache Iavici, cămărașă de izvoade. *Оу* *ис, вѣро* 7255, *мѣца* Iul. 29 dni.

Io Grigorie Ghica Voevoda.

Proctă Velichi Pitară

(Pecete octogonală.)

În acest moment, la 1748, în August, Ocna nu eră decât tot un sat, cu birău — Ion Harapul —, cu «oameni buni, și bătrâni și tineri», între cari numai Români: Ionașcu Iftimie, Vărlan Neagul,

(1) Ca mai sus.

Pantea, Toader Bord, Ștefan Cucuiuiu, Ion Paiul, Neculai Mogoș, Nistor Gaida. «Pecetea satului Ocnei» se schimbăse la 1709, și ea înfățișă, cu o legendă românească, — pe lângă vechiul șangău, a cărui pălărie e acum ținută, — un om plecat asupra lucrului și un altul care se suie pe scară (1). Știm că pe lângă șangăi sau ciocănași, erau *lăturașii*, *tărăbănțașii*, cari, pe scări ca aceasta, cărau sarea până la gură, unde o primiau *gurarii*, pentru ca *glodașii* să o puie în care; *vătăjeii*, *curtenii* și *haimanalele* îndeplineau rosturi de slugi (2).

Pe timpul când se făcea această pecete, erau, după mărturia lui Dimitrie Cantemir, «multe sute de oameni» cari lucrau la ocna, boltind nouă galerii sprijinite pe stâlpii lăsați ici și colo: după închipuirea lui, spațiile goale s'ar fi umplut însă la loc după vreo douăzeci de ani. Ca și în vechime, Tătarii din Bugeac, ba chiar și cei din Crimeea, se aprovizionau aici (3).

Intru toate, vechiul privilegiu fu întărit de Constantin Vodă Racoviță la 20 Decembrie 7258 (1749). Însemnând de două ori punctele de scutire și ruptoare, Mateiu Ghica confirmă acest act la 17 Septembrie 7262 (1753). Actul are o deosebită importanță diplomatică prin aceea că jos, de o parte și de alta a peceții cu stema amânduror țărilor, se desfășură monograma cu chinovar, după data cancelariei muntene.

Cartea următoare, a lui Ioan Teodor Callimachi, din 28 Aprilie 7267 (1759), privește «leafa» de trei bani la «o sare»: «și poftimă Domniia Mă și pre alți luminați Domni ce voră fi în urmă Domnii Mele, ori dină fiii noștri sau alți, ca să nu strice mila acestoră șaugăi, precumă nice noi n'amă stricată mila altoră Domni, ce mai vartosă să întăriască, pentru a loră večnica pomenirea».

Un act nou e acela prin care, la 1761, șangăii reclamă un loc dat de Constantin Vodă Racoviță lui Ștefan Buhăiescul și care le trebuie pentru locuințele lor:

Cu mila lui Dumnezeu noi, Ioană Theodoră Voievoda, Domnă țării Moldovii.

Facem știre cu această carte a Domnii Mele tuturoră cui să cade a ști

(1) *Studii și doc.*, XVI, p. 85, no. 1.

(2) V. și Teodor Burada, în *Rev. pentru istorie, arheologie și filologie*, III, p. 173, nota 1.

(3) *Descriptio Moldaviae*, pp. 26—7.

pentru locul de prin preğurulă tãrgului Trotuşului, carele locă iaste dată daniel şi miluire de Domniia Sa Costandină-Vodă Racoviţă dum. Ştefană Buhăesculă bivă Velă Com., cu ispisocă de întăritură; pentru care locă dăndu jalobă mai înainte vremea Domnii Meale toţi şangăii şi tãrgoveţii Oeni, arătându cumă că locul Oeni, unde le iaste şiderea, iaste foarte strămtă şi n'au unde ca să-şi păşuneză atăta cai Cămării, cătă şi bucatele loră, şi, fiindă suptă stăpânirea dum. Com. locul acesta ală tãrgului Trotuşului, ei n'ic de hrana loră aiurea nu au locă, cumă şi drumeţii cari vină la ocnă de cumpără sare, şi aceştia n'au unde-şi păşuna bucatele sale, şi, după jaloba loră, amă orănduită Domniia Mea pe cinstită şi credincosă boeriulă Domnii Meale dum. Ioană Cantacozină bivă Velă Spath. ca să margă acolo şi să cerceteză locul acesta ală tãrgului Trotuşului, şi, mergându dum. Spath., au cercetată şi au dată şi mărturie hotarnică, într care şi dumnealui arată cumă că, lipsându locul acesta ală Trotuşului, să pricinueşte mare păgubire Cămării Oeni gospodă. Deci, încredinţându-ne Domniia Mea mai vărtosă şi dină mărturiia dum. Spăt., amă şocotită cu totă Sfatulă boeriloră Domnii Meale şi amă dată această carte a Domnii Meale la mână şangăiloră şi a tãrgoveţilor de ocnă prină care să fie volnică întâi toţi şangăii şi tãrgoveţii Oeni a-şi face alijverişulă loră de hrană şi a păşuna atăta cai Cămării, cumă şi bucatele loră, oră pe cătă locă le-ară trebui dină loculă Trotuşului, cumă şi cărauşi şi alţi drumeţi cari oră vrea să poposască pe şăsulă Trotuşului, sloboză să fie a trece şi a poposi şi a-şi păşuna bucatele loră, dupe cumă şi mai înainte, şi de spre dum. Com. Buhăesculă său de spre alţi supăraţi său popriţi de spre nime să nu fie, urmându fieştecare după hotărărea ce arătămă mai susă. Şi de aice înainte cătă locă va rămănea fără trebuinţa şangăiloră şi a tãrgoveţilor Oeni, cumă şi a drumeţilor, cu acelă locă volnică să fie dumnealui Comisulă Ştefană Buhăesculă a face orice va vrea cu dănsulă, iară la loculă de trebuinţă dupe cumă arătămă şi hotărămă mai susă, aşă să să urmeză; într altă chipă să nu fie, — că aşă iaste poronca Domnii Meale. Vleată 7269, Noem. 5 dn.

Io Ioană Voevoda.

(Pecete octogonală cu chinovar, din 1759.)

Ianache Cant. 3ti Logfită proct. — S'au trecută la condică.

III.

Deci *Ocna eră acum tãrg. Ea moştenise vechiul tãrg al Trotuşului.* Dar la 1748 am văzut că nu eră decât vechiul sat.

Credem că schimbarea s'a făcut într una din Domniile lui Constantin Racoviţă (1749—1753 şi 1756—7), a căruia familie aveă

legăturile arătate cu localitatea. Un Racoviță, Răducanu, fiu al Hatmanului Dumitrașcu, fratele lui Mihaiu Vodă, și al unei Cantacuzine din București, întors în Moldova, unde luă pe Maria Buluș, ridică la 1762, cu fiica sa Elena, soție a Păharnicului Petrachi, biserica ce se zice Răducanu, pe care o împodobi și cu lucruri aduse dela mănăstirea Radu-Vodă din București (1). Pe Evanghelia de Iași din 1762 se spune că ea a fost dată de Ilenca Racoviță «la sfânta mănăstirea noastră din *Târgul* Ocnei, unde se cinstește și se prăznuiește hramul Sfintei Bunei Vestiri» (2).

Întărind scutirile șangăilor, Grigore Callimachi arată, la 18 Octombrie 7270 (1761), ce categorii intră în «rufet»: «Însă totu rufetulu acesta a Ocnei cuprindu 125 liudi, adecă: șangăii, lăturașii, curtenii, tărbăntașii (= cu tărbăoanțe) și vătăjeii, cărora să li să dē și pecetluituri roșie pe feșile lorū scrise, ca să fie cunoscuți dentr'altă țară» (3). Iar Grigore Alexandru Ghica le confirmă, la 23 August 1764, vechea leafă: «cumū și alte obiceiuri ce sintū acolo la ocnă să nu să strămute, ci, precumū aū fostū înū vremile trecute, așa să fie și de acumū innainte». Constantin Vodă Moruzi reproduce apoi acest privilegiu la 19 Maiu 1779.

Când, la 5 Februarie 1783, Alexandru Mavrocordat (Delibeu) reuini toate drepturile Ocnei într'un singur act solemn, numărul șangăilor eră de 225 liude. Se hotără ca „*čfertulū lorū, câte cinci sute lei pe anū, să-lū dē la cămărașii de ocnă in doai rânduri*“. Și se urmează: «Deosăbitū și la vreme aģutorinģii de iarnă să aibă a scuti *cinci crășme* ce vorū fi a șangăilorū cu vinū într'ansălea, fiindcă acastă slujbă nu să ia nici să strānge dinū țară, nu este să să supere». Plata sării se ridică la patru bavi. «Cumū și pentru căģi oameni carei mai innainte aū fostū înū slujba Ocniī și, întâmplāndu-li-să unora primejdie de beteșugū, alģii aģungāndū la vârsta bătrāneģilorū și nemaī putāndū sluģi, s'aū ertatū de cătră cămărașii de ocnă de la slujba lorū, carei și acie aū peč. roșii pe feșile lorū, ni-amū milostivitū Domnie Mē și, pentru toģi acie căģi vorū fi, hotărămū să nu să supere de birū și de aģutorinģă. Așģderea și fi-meilea sārāce vāduve ce vorū fi ale șangăilorū și altorū rufeturī ale ocniī să nu să supere de birū la čferturi saū la aģutorinģă, cumū și de cătră cămărașii de ocnă iarășū să nu fie supārāte intru nimicā,

(1) *Inscriptii*, I, p. 28 și bibliografia).

(2) Burada, I. c., p. 172.

(3) Pecetea e cuprinsă într'un cadru înflorit.

și să aibă a scuti și câte doi vite a loră după hotărârea ponturilor ce sântă cu pecetea gospodă. Iară pe câte vite voră avea mai multă, voră da și eli la cislă haimanaleloră ocnă. Cumă și copiei șangăiloră, ce voră fi drepți ai loră, neinsurați și înă casăle părinților săi, iarășă hotărămă Domnie Mă să nu fie supărați de biră și de agutorință, și, dintr'acești 125 liudi șangăi și alte rufeturi a ocnă, de să va întâmplă să moară vre ună, să fie volnici cămărași de ocnă a lua din fișorii loră ce voră fi însurați și dină haimanalele ocnă alți oameni înă loculă loră și să-i pue la slujba ocnă (insă prină știrea Domniei și prină marafetulă ispravniciloră Ținutului), ca să nu fie nicădată lipsă dină suma a 225 liudi ce sântă arătați mai susă; însă totă rufetulă acesta ală ocnă, adică: șangăi, lăturași, curtenă, tărbăntași, vătăjei, să li să de și pec. roși pe feșile loră scrisă, ca să fie cunoscuți dintr'altă țară, numai și ei», etc.

Acest privilegiu e apoi reprodus, crescându-se la zece numărul cărciumelor scutite, de celălalt Alexandru Vodă Mavrocordat (Firaris), la 1-iu Iulie 1785 și, după el, la 10 Maiu 1792 (1), și apoi la 13 Septemvrie 1804.

Printr'un act dela 2 Septemvrie 1785, se întărește șangăilor dreptul de a *vinde singuri băuturile în târg*:

Facemă știre cu această carte ală Domniei Mele că prină jalba ă-au dată Domnii Mele șangăi ocnă, au arătată cumă că ei au avută vechiă obiceiă de numai ei vându înă târgulă Ocnă vinu, păine, carne, pentru oareșcare chevernisală a loră, care a loră vechi obiceiă s'au rugată ca să li să întăriască și de la Domnie Mă. Decă Domnie Mă i-amă rânduită la al nostru cinstită credinșosă boeriă dum. Nicolae Rosetă Velă Logofătă ca să-și arete dovezile ce voră fi avându, precumă au avută acestă obiceiă. Unde mergându, au arătată o carte de la Domnie Sa Grigorie Ioană Calimahă Vvdă cu însuși iscălitura și pecete Domnii Sale, dină anulă 1767, Iunie 23, prină carele arată că au jăluită șangăi ocnă precumă au avută vechi obiceiă de numai ei vindă înă târgulă Ocnă vină, păine, carne, după cumă ară fi arătându și într'o carte a Domnii Sale Costandină Racoviță Voevodă ă-ară fi fostă la mână loră, dară, de la o vreme încoace, streină ce să află șcetori la ocnă începându a vinde vinu, păine și carne, ei au rămasu lipsiți de acea pușină chevernisală, și arată că, de vreme ce șangăi să află totăiauna

(1) Document deosebit de ornăt, cu insemnele puterii, la sfârșit.

la ocnă și pentru că meșteșugul lor iaste greu, să aibă numai ei și cămărași de ocnă această volnicie a vinde vinu, pâine și carne, iară altu nimine afară de șangăi și cămărași de ocnă să nu aibă voia să vândă acestu feliu de lucruri, atâtu boerii, egumeni, cătă și birnicii, iară pentru cei cari ară îndrăzni a vinde de cele de susu pomenite arată că au dată voie camarașilor de ocnă pe unii ca acia să-i popriască. Decî, dumnealui Velu Logftu încredințindu-ne întâiu că au cetitū carte de sasū pomenită, alū doile că slujba șangăilor iaste grē și că li să cade a li să întări această milă și de la Domnie Mē, iată darū că și Domnie Mē ni-amū milostivitu asupra lorū și prinū carte această le învoimū și le întărimū cu hotărare ca numai șangăi și camarași de ocnă să aibă volniciia a vinde înū tîrgulū Ocnii vinū, pâine și carne, iară alții afară de șangăi și de camarași de ocnă, nimine să nu îndrăzniască a vinde înū tîrgulū Ocnii de aceste ce mai susū să arată, nič boeri, nič egumeni, nič birnici,—căci oricarele va îndreznî înpotriva poruncii Domnii Mele să vînză dinū cele de susū arătate, dămū Domnie Mē voia camarașilor de ocnă pentru unii ca acia să-i popriască. Dreptū aceia poroncimū Domnie Mē voi, șangăi, ca să căutați, și de la loculū vostru nimine dinū voi să nu îndrăzniască a să strămuta, ca să nu să pricinuiască zăticnire la lucru spre paguba Cămării domnești, că apoi voi veți ave a răspunde. Aceasta.

[Iscălitură.]

1785, Săpt. 2 (1).

Acest privilegiu fu întărit apoi la 18 Noemvre 1789, la 10 Maiu 1792, la 5 Fevruarie 1796, la 5 Fevruarie 1800.

Nicolae Roset cercetă și pentru locul tîrgului Trotușului, fost «gospod» pe baza actului domnesc din 3 August 1765. Buhăescul vînduse dania către Radu Racoviță, «și Logft Radulū încă l-au fostū datū danie la mănăstire c-au făcutū la tîrgulū Ocnii. Pe urmă, viindu tîrgoveții de Trotușū și dāndu jalobă Domnii Sale cumū că loculū acesta au fostū lāsātū și hotărātū de Domnie Sa răpuosatulū Grigori Ghica Voevodū ca să fie totū locū gospodū, pentru hrana tîrgoveților... , s'au hotărātū cumū că danie c-au avutū Ștefanū Buhăesculū Comisulū iaste rāsuflată, și s'au întăritū cu hrisovulū Domnii Sale ce s'au datū la mână tîrgoveților ca să aibă voia tîrgoveții a să hrāni pe acelū locū pe cātū le va fi de trebuința lorū, iară a-lū vinde sau a-lū înstreina loculū acesta, nu li s'au datū voia. Apoi atunce s'au înștiințātū Domnie Sa precumū că tîrgoveții de Trotușū n'au păzitū porunca Domnii Sale, nič au urmatū

(1) Titlul domnesc nu e cu chinovar, ci cu negru, ca și la actul următor.

hrisovului ce li s'au fost dat, ci îndată č-au mersu acolo au vândut și au instreinat o bucată dinu loculă acela pe la unii și alții, și cătă locă au mai rămas, l-au cuprinsu-lă ei». Apoi fac plângere ca mai sus (pentru «cai Cămării», ș. a.), arătând actele dela cei doi Callimachi. Judecata fusese «cu Pah. Petrachi Vidală». Hotărîrea favorabilă târgoveților de Trotuș trece acum la șangăi și târgoveții de Ocnă. In scurt, această recunoaștere de drept se mai face apoi și la 10 Maiu 1792, la 28 Aprilie 1793, la 5 Fevruarie 1800.

Mai târziu găsim doar creșterea «lefi», la 12, la 18 bani noi (5 Fevruarie 1796, 20 Iunie 1814, numărul liudelor fiind acum de 300; întărire la 5 Fevruarie 1800).

Vom încheia cu câteva acte privitoare la cărăuși, la moșia veche a Trotușului și la spitalul pe care, în 1828, Domnia îl făcu pentru șangăii bolnavi. In anexe se vor găsi știri despre unii dintre șangăii veacului al XVIII-lea.

Io Alexandru Costandină Muruză Voevodă, cu mila lui Dumnezeu Domnă fără Moldaviei.

Credințoși boerii Domnii Mele dumv. ispravnică de Bacău, sănătate. Domnii Mele au dată jalobă șavgăi (*sic*) oenii și cu toți breslași, arătând că cărăușii ce mergă la ocnă de încărcă sare, înă mergere drumului loră cu dobitoacele, le mănăncă fănațulu înă țarina, și dumnealui Caminar. Costachi Crupenschi încă li-ară fi luată 80 de fălcă de fănaț dinu loculă ce-lă au dat spre hrana loră, și deosăbită și sătenii dinu satulă Vișoara li-ară fi pricinuindă multă supărare de păgubire, pentru că pe hotarulă Oenii, unde estă loculă hranii loră, își facă vii i curătură și livezi și le închidă locu, și a loră să află slobodă, și, cândă mergă cărăușii de încărcă sare, dintr'acă pricină neavândă unde-și paște boi, le calcă țarina și fănațale loră și pătinescă multă supărare și păgubire, cumă mai pre largă veți înțalege dumv. dinu jaloba loră č-au dată, care vi să triimeti. Decă, cătă pentru aceli 80 fălcă de fănaț ce arată că li s'ară fi luată dinu loculă loră de cătră dumnealui Caminară Costachi Crupenschi, fiindcă înă anulă trecută, după judecata č-au fostă la Divană, înainte Domnii Mele și a totă Sfatulă, între Camr. și între jăluitoră, prină anaforă întărită de cătră Domnia Mă, ce s'au dată la mână Caminarului, s'au hotărătă ca dumnealui Caminară să nu triacă cu stăpănire moșii dums. Rădiulă mai multă decâtă număi până înă sămnii hotară ce să arată prină ispisoculă Domnului Gheorghii Ștefană Vvoda ce-și are la mână, și asămine și cu stăpănire moșii Pleșeștii ce mai are dumnealui totă după altă deosăbită ispisocă, iarășă de la Domnulă Gheorghii Ștefană Vodă, și alte ispisoaice înă urmă, cumă

și pentru locul ce-lu mai are dumnealui Caminarulū pesti Trotușū cu ispisoculū Domnului Neculaī Alecsandru Vvoda, și alti ispisoaice, încă s'aū hotărătū ca să i să urmezi stăpănire, dinū hotarulū Ocnii, dinū vârfulū Coșniū, pe liniia driaptă spre apa Trotușului, pe părău Boghiū până inū apa Trotușului, și inū ȝosū până inū hotarulū Vornicului Rosetū, adecă inū părău Necoreștilorū, iarū mai multū niē cu stăpănire unei moșii, niē cu altele să nu să întindă peste acele sāmni și hotară, cumū și pentru o parte dinū locū, că aū fostū a jăluitarilorū, și Caminarulū o stăpânește fără de dreptati, s'aū hotărătū ca și bucata acē de locū să o ia la a lorū stăpănire totū jăluitarii, cumū pre largū să arată hotăräre Domnii Meli, prinū anaforaoa ce iasti datā la mână Caminarului,—pentru aceia, viindū de față și dumnealui Camnr. cu anaforaoa Domnii Meli ce are la mână, veți intra dumv. inū cercetare, și, de să va dovedi că Cami[n]alrulū aū trecutū pesti aceli sāmni și hotară, și cu asuprā pisti hotăräre Domnii Meli li-aū luatū aceli 80 fālci de fānați, să-lū faceți ca să li întoarcā dreptulū jăluitarilorū ca să nu mai supere pe Domniia Mē cu jalobā, și, asāmne și pentru celelalti pricinī ce mai arată, încă să faceți cercetare pentru toati cu amăruntulū și, după cumū cuviința dreptății va da, iarășū să-i puneți la cali de a să odihni,—după care să triimiteți înștiințare pre largū pentru toati cătrā dumnealui Velū Logofătū de Țarade-ȝosū, inū ce chipū ați adevēritū arătările lorū, după cercetare ce ați făcutū și la[ce] cali ați pusū, ca, mai viindū să jăluiască că nu s'aū mulțamitū la vre o cerere ē-aū făcutū, să să știia ce răspunsū să li să dē și ce punire la cali să să facā. 1804, Săpt. 6.

(Vo. :) Proēt. Velū Logft. S'aū trecutū [la condicā].

Credinēoși boeriū Domnii Meli, dumv. ispravnicī de Bacū, cu sāmātati să să dē. Șavgāi (*sic*) Ocnii. (Pecete octogonalā.)

1820, Maiu 12. «Jalba rāfeturilorū Ocenei, datā cătrā Domnulū Mihailu Suțu Vvdū, prinū cari aū jăluit pentru înpresurările ci să faci moșei domnești de cătrā toți megeișei, în cari să zice că și răposata Logofeteasa Măriuța Ghica, mama Vistierului Dimitrei Ghica, înpresoară cu moșia Dărmăneștei și Dofteana, inū dosul căruī jalbi urmează rezăluții domnescă spre a să rāndui pi rāps. Spatr. Dimitrei Beldimanū spre a hotără moșia domniască, și după acei rāzoluție urmează totu inū dosulū jalobei acia și poronca domnescă dinū 1820, Maiu 1-iū, cătrā Spatr. Beldimanū ca, mergāndū la stare locului, să aduni pi toți megeișei înpreȝurași cu dovezile lorū și prinū carte di blāstāmū să cercetezā foarti cu amăruntulū ca să afli și să dovidescā cele adiveriti hotară, precumū dinū vechi ar fi urmatu stăpānirea, și di să faci vre o înpresurari și di cătrā cini anumi, asāmni și cini aū vāndut curătura și fānați din parte moșeia domniască, cari s'ar fi alăturat cătrā trupurile altor moșei, cini sântu acei cumpărători și dinū ci vremi.

1820, Maiu 13. Poronca domnescă dată la mână răfetașilor să dă (*sic*) a Oenei, cu cuprindere că s'au rânduit hotarnicu moșii domnești pi Spatr. Dumitrei Beldimanu, iar, fiindcă răfetașii s'au plânsu că dinu întâmplare scresorile s'ar fi perdut și toată lămurire dreptăților s'a putè cunoaști dinu scrisorile megeșilor, cu cari unei cu tăinuri (*sic*) nu arū fi vroitu a le arăta ca să vadă, apoi Domnul poroncește hotărât tuturor acelor megeși înpreșurași ca, fără nici o tăgăduiri, îndată ci să vorū înștiința di cătră boeriul rânduitu, să scoată și să arăte înu cercetare toate scrisorile ci vorū avè, spre a să putè lua pleroforei di urmare adivărului și a să da cu înlesniri sfârșitu poronci domnești, căci, la dinu potrivă, boeriul rânduitu ari poroncă a da sfârșitu numaî di pi arătările rufetașilor.

Afacerea urmează și în epoca Regulamentului Organic: aceste rezumate chiar sunt luate din actele procesului dela 1849.

Cu mila lui Dumnezeu noi, Ioan Sandu Sturza Vvoda, Domn țării Moldaviei.

Văzându Domnia Mè o mare neîndămănare și neînlesnire ci au bolnavii șaugăi și alte rufeturi a Ocnilor spre îndreptare și însănătoșare lorū, nu numaî dispre lipsa celor mai cu îndestulare trebuințoase, darū și de spre neodihna lorū la căutare, neavându locū innadinsu spre această alcătuitū pentru șădere lorū înu vremea neputinței și a boalei, dinu care pricină neavându prilejulū a face pază potrivită, de multe ori mai rău să vatămă, cu mahniciune sufletiască ni-amū scărbitū și înpreună ne-au durutū de o așa întâmplare, carea obștești pe omenire poate să aducă cătră o duioasă milostivire. Apoi, după pârinteasca îngrijăre ci să cuvine oblăduitorilor Domni a avè spre îndreptare prinū cătū să poati unorū ca acesti nevoi, socotindū chipurili prinū cari mai fără greutate arū lua o prifacere spre mai bine, și știindū că încă di la procatohii noștri Domni iasti alcătuitū la Târgulū Ocnilorū innadinsu doftorū cu doftoriile trebuințoasă spre căutare acestorū bolnavi (care alcătuire, cu cătū iasti neapărat trebuitoare, cu atăta nu aduce vre o ispravă dorită, dacă nu să întovărășăști și nu să ajută cu celilalti ci mai trebuescū, precumū casă de odihnă și mâncare potrivită și câti alti căutări aducū bolnavilorū o mângăere și, cumū s'arū zice, o învioșare), de neapărată trebuință amū găsitū a fi de a să faci înu Târgulū Ocnilorū oareșcari odăi pentru atăta numaî, și di a închipui vre unū iratū spre țănere bolnavilorū înu chipulū cumū s'au zisū mai susū. Și, așa, chibzuindū a fi locū potrivit spre facire di asămine odăi ograda Bisericii Domnești ci iasti acolo la Ocnă, cu hramulū Prè-Cuvioasiî Maiciî Noastre Paraschevi, carea acea ogradă aū mai fostū și innaintea întrebuințată spre trebuința Cămării

Ocniloră, hotărămă a să face înă ograda înăsmnată șapti odă, care să fie spre șădere doftorului ei iasti alcătuit, țăneri doftoriloră trebuințoase, șădere cu odihnă a bolnaviloră și a celoră cari voră slujă înă trebuințale loră, făcându-să și osăbită căsuță pentru bucătărie, și încă și alta ca o chelărie, pentru trebuința această. Iară apoi, ca să nu să facă vre o îngreure asupra altora, hotărămă ca materiia trebuințoasă la acești să să diai de cătră însuși rufeturile Ocniloră, ca ună lucru lesnișosă pentru dănșii, cu netăgăduire și de neapărată trebuință și multă folosăntă pentru însuși ei, și cheltuiala trebuitoare înă facerea loră să va da de cătră Camarașii, urmându-să într'acești chipă și după vremi, cândă dină întâmplare odăile voră avă trebuință de vre ună meremetă și întocmire. Spre a să pută însă întâmpina cheltuiala bolnaviloră cu cea mai bună rânduială, legiuimă acestă irat. Adică, întâi, dină acei căti doă parali ei săntă obișnuiți a să lua di totă carulă ei mergi la Ocnă spre încărcare di sare, una pentru omenii păzitori a ocniloră și alta pentru mănăstire lui Aronă-Vodă, această di pi urmă pară, cari să lua mai înainte de cătră mănăstire Aronă-Vodă, să aibă a să trage înă cheltuiala pentru bolnavii rufeturiloră, fiindă de prisosă mai multă la mănăstirea înăsmnată, pe lângă alti milui și venituri ei ari îndestule înă zioa de astăzi cătră a sa trebuință. Ală doile, hărăzimă la această trebuință și legiuimă ca pi totă anulă să să dei dină Ocenele gospodă căti doăzaci miș ocă sari înă drobă dină măgle, cari sari să să dia neapărată, oră înă vânzare de voră fi ocnile, sau înă credință di să voră căuta, și să fie slobodă a să vindă și acolo pi locă și oriundi va fi prețulă celă mai priinșosă. Acești cu nestrămutată pronomionă legiuindu-să pentru înlesnire trebuinții bolnaviloră ei s'au zisă, s'au dată și domnesculă nostru acestă hrisovu, întărit cu însușă a noastră domniască iscălitură și pecete spre întocmai urmare. Poftimă și pe luminașii Domni frașii noștri cariă dină Pronia lui Dumăzeuă înă urma noastră să voră orăndui oblăduitori pământului acestuia ca să înăstatorniască, adăogăndă și dină partea domniiloră sale cele căzute, spre a să țăne trebuința această înă neajăgnire, pentru a Domniiloră Sale purure laudă și înă veci neșfășită pomenire. S'au scrisă la Scaonulă Domniiei Meli înă orașulă Iașii, întru cea d'intăi Domniia noastră la Moldaviiă, înă anulă ală șasăle.

La let 1828, Fevr. 26.

Io Ioan Sandu Sturza Voevod.

(Pecetea cea mare.)

(Iscălitura Vistierului.)

S'au trecută înă condica Visteriei
de hrisoave. Petre Idierulă
Comisă.

Analele Academiei Române.

L. B.

Tom. XXXIV.—Desbaterile Academiei în 1911—1912.	4.—
» XXXIV.— <i>Memoriile Secțiunii Istorice.</i>	20.—
Breaslă Blănarilor din Botoșani, Catastihul și actele ei, de <i>N. Iorga</i>	—50
Pagini din istoria culturală: I. Privilegiul din 1815 al Târgului-Frumos. — II. Din viața moșnenilor vieri ai ținutului Săcuie-nilor, de <i>N. Iorga</i>	1.—
Insemnătatea Divanurilor ad-hoc din Iași și București în istoria renașterii României, de <i>Dimitrie A. Sturdza</i> :	
— VI. Anul 1858. Adunarea electivă din Iași	1.—
— VII. Anul 1858. Căimăcămia din Valahia a domnilor Emanoil Băleanu, Ioan Manu și Ioan A. Filipescu și influența precumpănitoare a Adunării Elective din Iași asupra Adunării Elective din București	1,60
Turburări revoluționare în Țara-Românească între anii 1840—1843, de <i>Ioan C. Filitti</i>	1.—
Contribuții la istoria bisericii noastre: I. Despre Mănăstirea Neamțului. — II. Bălinești, de <i>N. Iorga</i>	—40
O scrisoare din 1679 a Mitropolitului Dosofteiu, de <i>I. Bogdan</i>	—50
Cetatea Ulmetum. Descoperirile primei campanii de săpături din vara anului 1911, de <i>Vasile Pârvan</i>	5.—
Insemnătatea europeană a realizării definitive a dorințelor rostite de Divanurile ad-hoc în 7/19 și 9/21 Octomvrie 1857, de <i>Dimitrie A. Sturdza</i> , I	—40
— II.	—80
— III.	—70
Nicolae Kretzulescu, 1812—1900—1912, de <i>A. D. Xenopol</i>	—20
Gheorghe Asachi ca tipograf și editor — după Catalogul lui din 1847, — de <i>N. Iorga</i>	—60
Politica Austriei față de Unire. — I. Înainte de Conferințele din Paris, de <i>N. Iorga</i>	—30
Un ofițer român în oastea lui Carol al XII-lea. — Câteva note, — de <i>N. Iorga</i>	—20
Autoritatea faptului îndeplinit executat în 1866 de cei îndreptățiți, de <i>D. A. Sturdza</i>	2.—
Notă despre un studiu al d-lui Millet, de <i>I. Kalinderu</i>	—20
Insemnătatea ținuturilor de peste Prut pentru istoria Românilor și pentru folclorul românesc, de <i>N. Iorga</i>	—20
Norma ponderală dela Perinthus, de <i>M. C. Sutz</i>	—20
Un manifest românesc tipărit cu litere latine al Împăratului Leopold I din anul 1701, de <i>I. Ursu</i>	—30
Contribuții privitoare la relațiile Bisericii românești cu Rusia în veacul XVII, de <i>Dr. Silviu Dragomir</i>	2.—
Memorii despre documentele cartografice privitoare la războiul din 1787—1791, de <i>N. Docan</i>	1,20
» XXXV.—Desbaterile Academiei în 1912—1913	5.—
» XXXV.— <i>Memoriile Secțiunii Istorice.</i>	8.—
Plângerea lui Ioan Sandu Sturza Vodă împotriva sudiților străini în Moldova, de <i>N. Iorga</i>	—20
Din ținuturile pierdute. Boieri și răzeși în Bucovina și Basarabia în cele dintâi decenii după anexare, de <i>N. Iorga</i>	1.—
Câteva știri nouă privitoare la Istoria Românilor, de <i>N. Iorga</i>	—30
Notele unui istoric cu privire la evenimentele din Balcani, de <i>N. Iorga</i>	—50
Două plângeri ale episcopului de Râmnic Galaction, de <i>N. Iorga</i>	—20
Versuri nouă ale lui Ienăchiță Văcărescu, de <i>N. Iorga</i>	—30
Barbu Știrbei ca educator, de <i>N. Iorga</i>	—20
Insemnătatea lucrărilor Comisiunii europene dela gurile Dunărei, 1856 la 1912, de <i>Dimitrie A. Sturdza</i> , I, 1856 la 1866	—30
— II. 1866—1905	—50
— III. 1894—1912	1.—
Patrahirul lui Alexandru cel Bun: Cel dintâiu chip de Domn român, de <i>N. Iorga</i>	—30
Ucraina moldovenească, de <i>N. Iorga</i>	—30
Monete inedite din orașele noastre pontice, de <i>M. C. Sutz</i>	—50
Condițiunile de politică generală în cari s'au întemeiat bisericile românești în veacurile XIV—XV, de <i>N. Iorga</i>	—30
Două tradiții istorice în Balcani: a Italiei și a Românilor, de <i>N. Iorga</i>	—20
Bătăliile dela Gwozdziec și Obertyn (1531), de <i>I. Ursu</i>	—50
Descoperiri nouă în Scythia minor, de <i>V. Pârvan</i>	2.—
Ideile de legi și de prevedere, de <i>A. D. Xenopol</i>	—20
Principele ardelean Acațiu Baresai și Mitropolitul Sava Brancovici, de <i>Dr. Ioan Lupăș</i>	—30

Analele Academiei Române.

L. B.

Tom. XXXVI.—Desbaterile Academiei în 1913—1914	5.—
XXXVI.— <i>Memoriile Secțiunii Istorice.</i>	20.—
Armenii și Românii: O paralelă istorică, de N. Iorga	—,40
Știri nouă din Dacia Malvensis, de Vasile Pârvan	1.—
Privilegiul lui Mohammed al II-lea pentru Pera (1-iunie 1453), de N. Iorga	—,50
Castrul dela Poiana și drumul roman prin Moldova de jos, de Vasile Pârvan	1.—
Ostași dela Prut cu un nou act dela Alexandru cel Bun.—Răzeși romașcani, de N. Iorga	—,40
Ceva despre Episcopul maramurășan Iosif Stoica.—Câteva frag- mente de vechi Cazanii românești, de N. Iorga	—,50
Istoria Evreilor în țările noastre, de N. Iorga	—,40
Vasile Lupu ca următor al Împăraților de răsărit în tutelarea pa- triarhiei de Constantinopole și a Bisericii ortodoxe, de N. Iorga	—,40
Clopotul dăruit de Caragheorghe, întemeietorul Serbiei, bisericii satului Topola (1811), de N. Iorga	—,20
Cetatea Ulmetum, II 1. Descoperirile campaniei a doua și a treia de săpături din anii 1912 și 1913, de Vasile Pârvan	3.—
Cetatea Ulmetum, II 2. Descoperirile campaniei a doua și a treia de săpături din anii 1912 și 1913, de Vasile Pârvan	2.—
Dela Cetatea Tropaeum-Adamelisi: Basilica-cisternă. Studiu arheo- logic, de G. Murru	1.—
Două inscripții nouă găsite la Mănăstirea Bistrița (Neamț), de N. Iorga	—,20
Muntele Athos în legătură cu țările noastre, de N. Iorga	1.—
Din influențele politice europene asupra Istoriei noastre (Moise Vodă, 1529 Martie—1530 August), de I. Ursu	—,20
Steagul lui Mihnea Vodă Radul în muzeul istoric din Belgrad, de N. Iorga	—,50
Explorațiuni austriace pe Dunăre la sfârșitul veacului al XVIII-lea, de N. Docân	2.—
Contribuții documentare la Istoria Olteniei în veacul al XIX-lea, de N. Iorga	—,20
Nifon II, Patriarhul Constantinopolului, de Diaconul Dr. Nic. M. Popescu	—,80
Renegați în trecutul țărilor noastre și al neamului românesc, de N. Iorga	—,20
Ședința Academiei Române dela 1 Maiu 1914, de D. A. Sturdza	—,60
Fundațiuni religioase ale Domnilor Români în Orient, de N. Iorga	—,20
Fundațiunile Domnilor Români în Epir, de N. Iorga	—,30
Un act românesc privitor la începutul culturii bulgare Dr. Ve- ron, de N. Iorga	—,20
O hartă a Țării-Românești din c. 1780 și un geograf dobrogean, de N. Iorga	—,50
Nouă documente basarabene, de N. Iorga	—,20
Situațiunea internațională a Principatului Țării-Românești în vremea lui Șerban Cantacuzino (1678—1688), de Ioan Radonić	—,30
Correspondența Domnilor și Boierilor români cu Metternich și cu Gentz între anii 1812—1828, de Ioan C. Filitti	—,50
Stălpul lui Mihail Racoviță Vv. în Bucovina, de Teodor V. Ste- fanelli	—,50
Veneția în Marea Neagră, I: Dobrotici, de N. Iorga	—,40
Veneția în Marea Neagră, II: Legături cu Turcii și cu creștinii din Balcani dela lupta dela Cosovo până la cea dela Nicopole (1389—96), de N. Iorga	—,50
Tom. XXXVII.—Desbaterile Academiei în 1914—1915	(Sub presă).
XXXVII.— <i>Memoriile Secțiunii Istorice.</i>	(Sub presă).
Veneția în Marea Neagră. III: Originea legăturilor cu Ștefan cel Mare și mediul politic al dezvoltării lor, de N. Iorga	—,80
Pilda bunilor Domni din trecut față de școala românească, de N. Iorga	1,50
Scrisori inedite ale lui Tudor Vladimirescu, de N. Iorga	1,50
Activitatea culturală a lui Constantin Vodă Brâncoveanu și sco- purile Academiei Române, de N. Iorga	—,20
Opera de istoric a Regelui Carol, de N. Iorga	—,20
Neamul Agarici, Răzeși fălcieni și vaslueni, de N. Iorga	—,20
Imperialismul austriac și cel rus în dezvoltare paralelă, de N. Iorga	—,30
Din legăturile noastre cu sârbii, de N. Iorga	—,20